# T085 TKL 3 (30) Luận Đại Trí Độ-Phẩm 60-Học Không-Không Thủ Chứng

*Tạng Luận (Linh Sơn Pháp Bảo)*

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 76

LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ
QUYEÅN 76
GIAÛI THÍCH PHAÅM SAÙU MÖÔI: HOÏC KHOÂNG, KHOÂNG THUÛ CHÖÙNG

KINH: Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Neáu Boà- taùt ma-ha-taùt muoán haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, laøm sao hoïc tam-muoäi "khoâng" ? Laøm sao chöùng nhaäp tam-muoäi "khoâng"? Laøm sao hoïc tam- muoäi voâ töôùng, voâ taùc? Laøm sao chöùng nhaäp tam-muoäi voâ töôùng voâ taùc? Laøm sao hoïc Boán nieäm xöù? Laøm sao tu Boán nieäm xöù? Cho ñeán laøm sao hoïc Taùm thaùnh ñaïo phaàn? Laøm sao tu Taùm thaùnh ñaïo phaàn? Phaät baûo Tu-boà-ñeà: Boà-taùt ma-ha-taùt khi tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät neân quaùn saéc khoâng, thoï, töôûng, haønh, thöùc khoâng; möôøi hai nhaäp, möôøi taùm giôùi khoâng; cho ñeán neân quaùn coõi Duïc, coõi Saéc, coõi Voâ saéc khoâng. Khi tu quaùn nhö theá khieán taâm khoâng loaïn. Boà-taùt ma-ha-taùt neáu taâm khoâng loaïn thì khoâng thaáy phaùp aáy; neáu khoâng thaáy phaùp aáy thì khoâng khôûi taâm chöùng ñaéc. Vì sao? Vì Boà-taùt aáy kheùo hoïc töï töôùng khoâng, khoâng coù dö thöøa, khoâng coù phaân bieät, phaùp chöùng ngöôøi chöùng ñeàu khoâng theå thaáy. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Nhö lôøi Phaät daïy: "Boà-taùt khoâng neân khôûi taâm chöùng ñaéc phaùp khoâng". Baïch ñöùc Theá Toân! Taïi sao Boà-taùt truù trong phaùp khoâng maø khoâng khôûi taâm chöùng ñaéc? Phaät baûo Tu-boà-ñeà: Neáu Boà-taùt quaùn "khoâng" ñaày ñuû tröôùc tieân nguyeän raèng ta nay khoâng neân khôûi taâm chöùng ñaéc phaùp "khoâng", khi ta hoïc chaúng phaûi laø khi ta chöùng. Boà-taùt khoâng chuyeân nhieáp taâm buoäc ôû trong caùc duyeân, theá neân Boà-taùt ñoái vôùi Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc khoâng thoái thaát,cuõng khoâng thuû chöùng A-la-haùn laäu taän. Naøy Tu- boà-ñeà! Boà-taùt nhö vaäy laø thaønh töïu phaùp thieän dieäu lôùn. Vì sao? Vì truù trong "khoâng" aáy nghó raèng: Khi ta tu chaúng phaûi laø khi ta chöùng. Naøy

Tu-boà-ñeà! Boà-taùt neân nghó nhö vaày, khi ta hoïc Thí Ba-la-maät chaúng phaûi laø khi ta chöùng. Khi ta hoïc Giôùi Ba-la-maät, Nhaãn Ba-la-maät, Taán Ba- la-maät, Thieàn Ba-la-maät, khi tu Boán nieäm xöù cho ñeán khi tu Taùm thaùnh ñaïo phaàn, chaúng phaûi laø khi ta chöùng; khi tu tam muoäi khoâng, tam-muoäi voâ töôùng, voâ taùc chaúng phaûi laø khi chöùng. Khi tu Möôøi trí löïc, Boán ñieàu khoâng sôï, Boán trí voâ ngaïi, Möôøi taùm phaùp khoâng chung, Ñaïi töø Ñaïi bi cuûa Phaät chaúng phaûi khi chöùng, khi ta hoïc trí Nhaát thieát chuûng, chaúng phaûi laø khi chöùng ñaéc quaû Tu-ñaø-hoaøn cho ñeán quaû A-la-haùn, ñaïo Bích- chi Phaät. Nhö vaäy, Tu-boà-ñeà! Boà-taùt ma-ha-taùt tu haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät hoïc quaùn khoâng, truù trong khoâng; hoïc quaùn voâ töôùng, voâ taùc, truù trong voâ töôùng, voâ taùc. Tu Boán nieäm xöù, khoâng chöùng Boán nieäm xöù, cho ñeán tu Taùm thaùnh ñaïo phaàn, khoâng chöùng Taùm thaùnh ñaïo phaàn. Boà-taùt aáy, tuy hoïc Ba möôi baûy ñaïo phaåm, tuy tu Ba möôi baûy ñaïo phaåm maø khoâng chöùng quaû Tu-ñaø-hoaøn cho ñeán ñaïo Bích-chi Phaät. Naøy Tu-boà- ñeà! Thí nhö traùng só traùng kieän duõng maõnh, gioûi binh phaùp, ñuû saùu möôi boán khaû naêng, caàm chaéc binh khí, ñöùng vöõng khoâng lay ñoäng, gioûi caùc ngheä thuaät, ñoan chính, trong saïch, ñöôïc moïi ngöôøi yeâu kính. Taïo ít söï nghieäp, ñöôïc baùo lôïi nhieàu, do nhaân duyeân aáy neân ñöôïc moïi ngöôøi cung kính, toân troïng, taùn thaùn; thaáy ngöôøi kính troïng laïi caøng vui möøng. Khi coù chuùt nhaân duyeân phaûi ñi ñeán xöù khaùc, ñem theo ngöôøi giaø yeáu ñi qua choã hieåm naïn, khuûng boá; an uûi cha meï, hieåu duï vôï con chôù coù sôï haõi: “Toâi coù theå ñi qua ñaây, chaéc chaén khoâng coù vieäc gì khoå naïn.” Treân con ñöôøng hieåm naïn coù nhieàu keû oaùn taëc aån nuùp cöôùp haïi, ngöôøi kia nhôø coù trí löïc ñaày ñuû neân coù theå vöôït qua ñöôøng hieåm, trôû veà nhaø, khoâng coøn gaëp giaëc naïn, hoan hyû, an vui. Naøy Tu-boà-ñeà! Boà-taùt ma-ha-taùt cuõng nhö vaäy, coù taâm töø, bi, hyû, xaû ñaày ñuû cuøng khaép ñoái vôùi heát thaûy chuùng sanh. Baáy giôø Boà-taùt truù Boán taâm voâ löôïng, ñaày ñuû saùu Ba-la-maät maø khoâng thuû chöùng A-la-haùn laäu taän; hoïc trí nhaát thieát chuûng, tu ba moân giaûi thoaùt laø khoâng, voâ töôùng, voâ taùc; khi aáy Boà-taùt khoâng theo taát caû töôùng cuõng khoâng chöùng tam-muoäi voâ töôùng; vì khoâng chöùng tam-muoäi voâ töôùng neân khoâng rôi vaøo ñòa vò Thanh vaên, Bích-chi Phaät. Thí nhö chim coù hai caùnh bay löôïn giöõa khoâng maø khoâng bò rôi, tuy ôû trong khoâng maø cuõng khoâng ôû trong khoâng. Boà-taùt ma-ha-taùt cuõng nhö vaäy, hoïc ba moân giaûi thoaùt khoâng, voâ töôùng, voâ taùc, cuõng khoâng khôûi taâm chöùng ñaéc; vì khoâng chöùng ñaéc neân khoâng rôi vaøo ñòa vò Thanh vaên, Bích-chi Phaät. Chöa ñaày ñuû möôøi trí löïc, ñaïi töø ñaïi bi, voâ löôïng Phaät phaùp, trí Nhaát thieát chuûng cuûa Phaät, cuõng khoâng chöùng



ba moân giaûi thoaùt khoâng, voâ töôùng, voâ taùc, thí nhö ngöôøi maïnh hoïc caùc pheùp baén cung, gioûi ngheä thuaät baén, ngöûa maët baén leân khoâng trung, laïi duøng muõi teân sau baén muõi teân tröôùc, moãi muõi teân baùm vaøo nhau khoâng

ñeå rôùt xuoáng, tuøy yù töï taïi; neáu muoán ñeå rôi lieàn ngöng baén muõi teân sau, töï nhieân rôi xuoáng ñaát. Boà-taùt ma-ha-taùt cuõng nhö vaäy, tu haønh Baùt- nhaõ Ba-la-maät, nhôø söùc phöông tieän neân vì caùc thieän caên veà Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc chöa ñaày ñuû, khoâng khôûi taâm chöùng ñaéc thöïc teá; neáu thieän caên thaønh töïu, baáy giôø beøn khôûi taâm chöùng ñaéc thöïc teá. Vì theá neân Boà-taùt ma-ha-taùt khi tu haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät phaûi nhö vaäy quaùn caùc phaùp töôùng. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Vieäc laøm cuûa Boà- taùt ma-ha-taùt raát khoù. Vì sao? Vì tuy hoïc caùc phaùp töôùng, hoïc thöïc teá, hoïc "nhö" hoïc töï töôùng khoâng, vaø ba moân giaûi thoaùt maø hoaøn toaøn giöõa ñöôøng khoâng ñoïa laïc, vieäc aáy raát hieám coù. Phaät baûo Tu-boà-ñeà! Boà-taùt ma-ha-taùt aáy vì khoâng boû rôi chuùng sanh neân phaùt theä nguyeän nhö vaäy. Neáu Boà-taùt ma-ha-taùt aáy nghó raèng: "Ta khoâng neân boû rôi chuùng sanh, chuùng sanh bò chìm trong phaùp khoâng coù gì cuûa chính noù, ta neân ñoä thoaùt" thì baáy giôø lieàn vaøo ba moân giaûi thoaùt khoâng, voâ töôùng, voâ taùc. Naøy Tu-boà-ñeà! Neân bieát Boà-taùt aáy thaønh töïu söùc phöông tieän, tuy chöa ñöôïc trí Nhaát thieát chuûng maø tu haønh ba moân giaûi thoaùt aáy cuõng khoâng giöõa ñöôøng thuû chöùng thöïc teá. Laïi nöõa, Tu-boà-ñeà! Boà-taùt ma-ha-taùt neáu muoán quaùn caùc phaùp thaäm thaâm, ñoù laø noäi khoâng cho ñeán voâ phaùp höõu phaùp khoâng, boán nieäm xöù cho ñeán ba moân giaûi thoaùt thì baáy giôø Boà-taùt neân sanh taâm nhö vaày: "Caùc chuùng sanh töø laâu xa haønh theo ngaõ töôùng cho ñeán töôùng keû bieát, keû thaáy, ñaém nôi phaùp sôû ñaéc, ta vì döùt caùc töôùng aáy cho chuùng sanh, neân khi chöùng ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, ta seõ thuyeát phaùp. Baáy giôø Boà-taùt tu ba moân giaûi thoaùt khoâng, voâ töôùng, voâ taùc cuõng khoâng thuû chöùng thöïc teá (Nieát-baøn - N.D) vì khoâng thuû chöùng neân khoâng rôi vaøo quaû Tu-ñaø-hoaøn cho ñeán Bích-chi Phaät. Naøy Tu-boà-ñeà! Boà-taùt ma-ha-taùt aáy vì taâm muoán thaønh töïu thieän caên aáy neân khoâng giöõa ñöôøng khôûi taâm chöùng ñaéc thöïc teá, khoâng maát Boán thieàn, Boán taâm voâ löôïng, Boán ñònh voâ saéc, Boán nieäm xöù cho ñeán Taùm thaùnh ñaïo phaàn, khoâng, voâ töôùng, voâ taùc vaø Möôøi trí löïc, Boán ñieàu khoâng sôï, Boán trí voâ ngaïi, Ñaïi töø Ñaïi bi, Möôøi taùm phaùp khoâng chung cuûa Phaät. Khi aáy Boà-taùt thaønh töïu heát thaûy phaùp trôï ñaïo cho ñeán Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, troïn khoâng hao giaûm. Boà-taùt aáy nhôø coù söùc phöông tieän, thöôøng taêng ích phaùp haønh, caùc caên thoâng lôïi hôn caên taùnh A-la-haùn, Bích-chi Phaät.

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 76 321

Laïi nöõa, Tu-boà-ñeà! Neáu Boà-taùt nghó raèng: "Chuùng sanh töø laâu xa ñaém tröôùc boán ñieân ñaûo laø töôûng thöôøng, töôûng vui, töôûng saïch, töôûng ta; vì chuùng sanh aáy neân ta caàu Nhaát thieát trí, khi ta chöùng ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, thì seõ vì chuùng sanh noùi phaùp voâ thöôøng, khoå, baát tònh, voâ ngaõ." Boà-taùt thaønh töïu taâm aáy do söùc phöông tieän tu haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät tuy khoâng ñöôïc tam-muoäi cuûa Phaät, chöa ñaày ñuû möôøi trí löïc, boán ñieàu khoâng sôï, boán trí voâ ngaïi, ñaïi töø ñaïi bi, möôøi taùm phaùp

khoâng chung cuûa Phaät, nhöng cuõng khoâng khôûi taâm chöùng ñaéc thöïc teá. Baáy giôø Boà-taùt tu moân giaûi thoaùt voâ taùc, tuy chöa chöùng ñaéc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, cuõng khoâng khôûi taâm chöùng ñaéc thöïc teá (Nieát-baøn). Laïi nöõa, Tu-boà-ñeà! Neáu Boà-taùt nghó raèng: Chuùng sanh töø laâu xa, ñaém tröôùc vaøo phaùp sôû ñaéc laø ta, laø chuùng sanh, cho ñeán keû bieát keû thaáy, laø saéc, laø thoï, töôûng, haønh, thöùc; laø möôøi hai nhaäp, laø möôøi taùm giôùi, laø boán thieàn, boán taâm voâ löôïng, boán ñònh voâ saéc; ta thaät haønh nhö vaäy, nhö khi ta chöùng ñaéc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, seõ khieán chuùng sanh khoâng coù phaùp sôû ñaéc aáy. Boà-taùt thaønh töïu taâm aáy nhôø söùc phöông tieän tu haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, tuy chöa ñaày ñuû möôøi trí löïc, boán ñieàu khoâng sôï, boán trí voâ ngaïi, ñaïi töø, ñaïi bi, möôøi taùm phaùp khoâng chung cuûa Phaät, cuõng khoâng khôûi taâm chöùng ñaéc thöïc teá. Baáy giôø Boà-taùt tu tam- muoäi “khoâng” ñaày ñuû. Laïi nöõa, Tu-boà-ñeà! Neáu Boà-taùt nghó raèng chuùng sanh töø laâu xa taäp haønh theo caùc töôùng laø töôùng nam töôùng nöõ, töôùng saéc töôùng voâ saéc; ta taäp haønh nhö vaäy khi ta chöùng ñaéc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, seõ khieán chuùng sanh khoâng coù caùc töôùng toäi loãi aáy. Taâm aáy thaønh töïu do söùc phöông tieän tu haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, tuy chöa ñaày ñuû möôøi trí löïc cho ñeán möôøi taùm phaùp khoâng chung cuûa Phaät, cuõng khoâng khôûi taâm chöùng ñaéc thöïc teá. Baáy giôø Boà-taùt tu voâ töôùng tam-muoäi ñaày ñuû. Tu-boà-ñeà! Neáu Boà-taùt hoïc saùu Ba-la-maät, hoïc noäi khoâng cho ñeán voâ phaùp höõu phaùp khoâng; hoïc boán nieäm xöù cho ñeán ba moân giaûi thoaùt khoâng, voâ töôùng, voâ taùc; hoïc möôøi trí löïc, boán ñieàu khoâng sôï, boán trí voâ ngaïi, ñaïi töø ñaïi bi, möôøi taùm phaùp khoâng chung cuûa Phaät. Thaønh töïu trí tueä nhö vaäy maø neáu coøn ñaém tröôùc phaùp taïo taùc, hoaëc coøn ôû trong ba coõi thì khoâng coù leõ ñoù. Boà-taùt aáy khi hoïc phaùp trôï ñaïo, haønh phaùp trôï ñaïo neân thöû hoûi: Boà-taùt muoán ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc laøm sao hoïc phaùp aáy, quaùn khoâng nhöng khoâng chöùng thöïc teá? Vì khoâng chöùng neân khoâng rôi vaøo quaû Tu-ñaø-hoaøn cho ñeán ñaïo Bích-chi Phaät; quaùn voâ töôùng, voâ taùc, voâ khôûi, voâ sanh, voâ sôû höõu, cuõng khoâng thuû chöùng thöïc



teá maø tu haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, neân hoûi nhö vaäy. Naøy Tu-boà-ñeà! Neáu khi Boà-taùt thöû hoûi, maø Boà-taùt aáy neáu ñaùp nhö vaày: Boà-taùt chæ neân quaùn “khoâng”, chæ neân quaùn voâ töôùng, voâ taùc, voâ khôûi, voâ sanh, voâ sôû höõu thì Boà-taùt khoâng neân hoïc “khoâng” voâ töôùng, voâ taùc, voâ khôûi, voâ sanh, voâ sôû höõu, khoâng neân hoïc phaùp trôï ñaïo aáy. Naøy Tu-boà-ñeà! Neân bieát Boà-taùt aáy Phaät chöa thoï kyù Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc. Vì sao? Vì ngöôøi aáy khoâng theå noùi, khoâng theå chæ baøy, khoâng theå ñaùp veà töôùng sôû hoïc cuûa Boà-taùt chaúng thoaùi chuyeån. Neáu Boà-taùt aáy noùi ñöôïc, chæ baøy ñöôïc, ñaùp ñöôïc veà töôùng sôû hoïc cuûa Boà-taùt chaúng thoaùi chuyeån, thì neân bieát Boà-taùt aáy ñaõ taäp hoïc ñaïo Boà-taùt, böôùc vaøo Baït ñòa nhö caùc Boà-taùt chaúng thoaùi chuyeån khaùc. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch

ñöùc Theá Toân! Coù theå coù vò Boà-taùt chöa ñöôïc chaúng thoaùi chuyeån maø ñaùp ñöôïc nhö vaäy chaêng? Phaät daïy: Coù. Boà-taùt aáy hoaëc nghe, hoaëc khoâng nghe saùu Ba-la- maät, ñeàu ñaùp ñöôïc nhö vaäy nhö Boà-taùt chaúng thoaùi chuyeån. Tu- bo-ñeàà thöa: Baïch ñöùc Theá Toân! Coù nhieàu Boà-taùt caàu Phaät ñaïo, maø ít coù Boà-taùt ñaùp ñöôïc nhö vaäy, nhö Boà-taùt chaúng thoaùi chuyeån, nhö trong haøng hoïc ñaïo, voâ hoïc ñaïo. Phaät daïy Tu-boà-ñeà: Ñuùng vaäy! Ñuùng vaäy! Boà-taùt aáy raát ít. Vì sao? Vì ít coù Boà-taùt ñöôïc thoï kyù taäp haønh ñòa vò chaúng thoaùi chuyeån vaø Caøn tueä, neáu ñöôïc thoï kyù thì ngöôøi aáy coù theå ñaùp nhö vaäy, ngöôøi aáy thieän caên saùng suoát, chö thieân vaø ngöôøi ñôøi khoâng theå phaù hoaïi. LUAÄN: Hoûi: hoïc “khoâng” chöùng nhaäp “khoâng” coù sai khaùc gì? Ñaùp: Ñaàu goïi laø hoïc “khoâng”, sau laø chöùng nhaäp “khoâng”, nhôn laø hoïc “khoâng”, quaû laø chöùng nhaäp “khoâng”, phöông tieän laø hoïc “khoâng”, chöùng ñaéc laø nhaäp “khoâng”, voâ töôùng, voâ taùc, ba möôi baûy phaùp trôï ñaïo cuõng nhö vaäy. Ba moân giaûi thoaùt, ba möôi baûy phaùp trôï ñaïo laø con ñöôøng ñi ñeán Nieát-baøn cuûa Thanh vaên, Bích-chi Phaät. Phaät daïy Boà-taùt neân ñi con ñöôøng aáy. Tu-boà-ñeà nghó raèng: Laøm sao Boà-taùt ñi theo con ñöôøng Nieát-baøn aáy maø khoâng thuû chöùng Nieát-baøn? Phaät daïy: Boà-taùt quaùn heát thaûy phaùp saéc v.v... laø khoâng. Boà-taùt aáy do vaøo saâu thieàn ñònh taâm khoâng roái loaïn, ñöôïc söùc trí tueä maõnh lôïi neân khoâng thaáy phaùp khoâng aáy, vì khoâng thaâyù neân khoâng coù gì thuû chöùng; coøn haønh Thanh vaên, Bích-chi Phaät döùt ngaõ chaáp, boû taâm öa ñaém, ñi thaúng tôùi Nieát-baøn. Boà-taùt kheùo hoïc töï töôùng “khoâng” ñoái vôùi saéc phaùp cho ñeán maûy buïi cuõng khoâng löu laïi phaàn vi teá nhaát; ñoái vôùi phaùp voâ saéc cho ñeán cuõng khoâng löu laïi moät yù töôûng, ñi thaúng vaøo roát raùo khoâng, cho ñeán khoâng coøn thaáy phaùp khoâng aáy, ñeå coù theå chöùng ñaéc.

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 76 323

Tuy Phaät phaùp nhö vaäy, Tu-boà-ñeà chöa hieåu yù Phaät laïi hoûi: Nhö lôøi Phaät daïy, Boà-taùt khoâng neân thuû chöùng phaùp khoâng, nay vaøo trong phaùp khoâng, laøm sao khoâng thuû chöùng? Phaät ñaùp: Vì thaâm nhaäp neân khoâng thuû chöùng; ñaày ñuû töùc laø thaâm nhaäp, thí nhö caàm caây coû may, caàm loûng thôøi xöôùc tay, caàm chaéc thì khoâng xöôùc, Boà-taùt cuõng nhö vaäy, vì thaâm nhaäp khoâng, neân bieát “khoâng” cuõng khoâng, Nieát-baøn cuõng khoâng, neân khoâng coù gì chöùng ñaéc. Laïi nöõa, Boà-taùt khi chöa vaøo khoâng, suy nghó raèng: Ta neân quaùn xeùt khaép caùc phaùp “khoâng”, chaúng neân khoâng bieát ñaày ñuû maø thuû chöùng. Theá neân khoâng chuyeân taâm nhieáp nieäm vaøo thieàn, buoäc noù ôû trong caûnh duyeân “khoâng”. Vì sao? Vì neáu chuyeân taâm buoäc ôû trong caûnh duyeân “khoâng” thì taâm meàm yeáu, khoâng theå töø “khoâng” töï ra ñöôïc. Hoûi: Treân noùi saâu vaøo thieàn ñònh, khoâng ñeå taâm taùn loaïn, sao nay noùi khoâng chuyeân taâm, nhieáp nieäm? Ñaùp: Nay noùi khoâng chuyeân taâm nhieáp nieäm laø vì khi môùi vaøo, khoâng theå töï ñi ra ñöôïc; treân noùi saâu vaøo laø vaøo ñaõ saâu, bieát “khoâng” cuõng “khoâng”, khoâng ñeå taâm ôû vaøo vieäc khaùc, neân noùi khoâng taùn loaïn. Laïi nöõa, Boà-taùt neân nghó raèng: Ta chöa ñaày ñuû ba möôi hai

töôùng, taùm möôi veû ñeïp tuøy hình, möôøi trí löïc, boán ñieàu khoâng sôï, caùc Phaät phaùp laøm sao thuû chöùng Nieát-baøn. Ta nay khi ñang hoïc, moûng caùc phieàn naõo, giaùo hoùa chuùng sanh ñöa vaøo Phaät ñaïo, neáu ta ñöôïc ñaày ñuû caùc Phaät söï, khi aáy seõ thuû chöùng Nieát-baøn. Theá neân Boà-taùt tuy vaøo ba cöûa giaûi thoaùt maø khoâng thuû chöùng. Trong ñaây noùi thí duï: Traùng só laø Boà-taùt, cha meï thaân toäc laø chuùng sanh khaû ñoä, ñöôøng hieåm laø ba coõi sanh töû, giaëc aùc laø ma daân vaø caùc phieàn naõo; khí cuï laø naêm thaàn thoâng vaø caùc söùc phöông tieän cuûa Boà-taùt, trôû veà choã cuõ laø con ñöôøng ñi cuûa Boà-taùt, ñöùng vöõng khoâng lay ñoäng laø Boà-taùt an truù roát raùo khoâng, duøng boán taâm voâ löôïng vaän chuyeån chuùng sanh khaû ñoä ñaët vaøo Nieát-baøn an vui. Khi aáy, hoäi chuùng nghi raèng: Trong "khoâng" khoâng coù gì, laøm sao ñi ñöôïc? Theá neân Phaät noùi thí duï con chim: Nhö chim bay giöõa hö khoâng, khoâng nöông töïa ñaâu heát maø bay xa khoâng rôùt. Laïi nöõa, Boà-taùt chöa ñaày ñuû ñaïo phaùp, chöa ñeán Phaät ñaïo, ôû trung gian ñoù khoâng thuû chöùng, nhö chim chöa ñeán choã caàn ñeán, troïn khoâng ngöøng bay giöõa chöøng. Hoïc phaùp khoâng aáy ñeå töï döùt phieàn naõo vaø ñoä chuùng sanh. Laïi vì muoán roõ raøng neân noùi thí duï gioûi baén, nhö ngöôøi gioûi ngheä thuaät baén, caùi cung laø thieàn ñònh cuûa Boà-taùt; muõi teân laø trí tueä, hö khoâng laø ba cöûa giaûi thoaùt, ñaát baèng laø Nieát-baøn. Boà-taùt duøng muõi teân trí

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 76 324

tueä baén vaøo hö khoâng ba cöûa giaûi thoaùt, do söùc phöông tieän neân duøng muõi teân sau baén vaøo muõi teân tröôùc khoâng ñeå rôùt xuoáng ñaát baèng Nieát-baøn. Vì chöa ñaày ñuû Phaät söï laø möôøi trí löïc v.v... neân troïn khoâng thuû chöùng. Tu-boà-ñeà vui möøng baïch Phaät raèng: Vieäc laøm cuûa Boà-taùt raát khoù, thaät laø hy höõu, ñoù laø tu taäp "khoâng" maø khoâng thuû chöùng. Phaät daïy: Boà-taùt aáy coù baûn nguyeän khieán caùc chuùng sanh ñöôïc lìa khoå, vì taâm ñaïi bi baûn nguyeän aáy baûo trì, neân tu taäp khoâng maø khoâng thuû chöùng. Laïi nöõa, neáu Boà-taùt nghó raèng: Heát thaûy chuùng sanh ôû trong khoå, vì bò ñieân ñaûo troùi buoäc chìm ôû trong choã khoâng coù gì, khi aáy chính laø khi taäp haønh ba cöûa giaûi thoaùt. Neân bieát Boà-taùt aáy coù söùc phöông tieän taäp haønh ba cöûa giaûi thoaùt maø khoâng boû chuùng sanh. Laïi nöõa, Boà-taùt muoán quaùn phaùp thaäm thaâm laø möôøi taùm khoâng, ba möôi baûy phaùp trôï ñaïo, ba cöûa giaûi thoaùt tröôùc tieân nghó raèng: Chuùng sanh töø laâu xa chaáp tröôùc töôùng ngaõ v.v... haønh giaû neáu quaùn thaúng phaùp thaäm thaâm thì hoaëc ñöôïc ñaïo Thanh vaên, hoaëc rôi vaøo taø kieán, vì khoâng coù taâm töø maãn, vaø khoâng theå saâu vaøo töï töôùng khoâng. Vì theá Boà-taùt muoán quaùn phaùp thaäm thaâm, tröôùc tieân sanh bi taâm nghó raèng: Chuùng sanh töø laâu xa taâm chaáp toâi, ta, sinh ra caùc phieàn naõo. Laâu xa coù nghóa töø voâ löôïng kieáp laïi ñaây, caùi ta aáy chaéc chaén khoâng theå coù ñöôïc, chæ laø troáng khoâng hö doái ñieân ñaûo neân chòu caùc öu naõo. Boà-taùt thaáy nhö vaäy roài, phaùt nguyeän: "Ta seõ vì chuùng sanh maø thaønh Phaät ñaïo, döùt caùi ñieân ñaûo chaáp ngaõ cho chuùng sanh". Khi aáy chính laø taäp haønh ba moân giaûi thoaùt maø khoâng thuû chöùng thöïc teá.

(Nieát-baøn, Chaân lyù - N.D). Thieän caên aáy thaønh töïu, Boà-taùt khoâng thuû chöùng thöïc teá, cuõng khoâng maát caùc coâng ñöùc boán thieàn v.v... Boà-taùt vì saâu vaøo "khoâng" neân caùc caên maõnh lôïi hôn haøng Nhò thöøa. YÙ nghóa phaùp boán ñieân ñaûo nhö treân noùi. Laïi nöõa, Boà-taùt nghó raèng: Chuùng sanh töø laâu xa chaáp tröôùc phaùp sôû ñaéc laø ta, chuùng sanh, cho ñeán hoaëc chaáp tröôùc phaùp taïo taùc, hoaëc ôû ba coõi laø khoâng coù leõ ñoù. YÙ nghó ñeàu ñoàng vôùi nghóa quaùn khoâng maø khoâng thuû chöùng. Hoûi: Laøm sao bieát Boà-taùt chöa ñaéc ñaïo maø coù theå taäp haønh phaùp khoâng saâu xa aáy? Ñaùp: Trong kinh naøy töï noùi nhaân duyeân, Boà-taùt neân thöû hoûi laøm sao Boà-taùt neân hoïc khoâng maø khoâng thuû chöùng? Neáu Boà-taùt ñaùp raèng chæ neân nieäm khoâng, nhöùt taâm taäp haønh nhö Thanh vaên, Bích-chi Phaät ñaïo chöù khoâng chæ hoïc bieát maø thoâi, cho ñeán hoïc voâ sanh, voâ sôû höõu cuõng nhö vaäy. Neân bieát Boà-taùt aáy chöa ñöôïc Phaät thoï kyù. Vì sao? Vì khoâng noùi

phöông tieän hoïc bieát neân quaùn khoâng. Neáu Boà-taùt ñaùp caùch khaùc, neân bieát aáy laø Boà-taùt chaúng thoaùi chuyeån, ñaõ taäp hoïc vaøo Baïc ñòa: Taäp hoïc nghóa laø tröôùc taäp hoïc bieát khoâng. Baït ñòa laø ôû trong ñòa vò chaúng thoaùi chuyeån, caùc phieàn naõo moûng. Tu-boà-ñeà nghe töôùng traïng khoâng thoaùi chuyeån chaúng phaûi khoâng thoaùi chuyeån roài baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Coù theå coù Boà-taùt chöa ñöôïc chaúng thoaùi chuyeån maø ñaùp ñöôïc nhö vaäy chaêng? Phaät daïy: Coù. Coù Boà-taùt hoaëc nghe saùu Ba-la-maät, hoaëc khoâng nghe coù theå ñaùp ñöôïc nhö Boà-taùt chaúng thoaùi chuyeån. Hoaëc nghe laø chæ nghe töø Phaät daïy, töï mình chöa ñaày ñuû Boà-taùt ñòa; hoaëc nghe laø töï suy nghó, nhôù nghó ñuùng, tuy chöa ñöôïc voâ sanh nhaãn maø coù theå caàu caùc phaùp töôùng, ñaùp ñöôïc nhö Boà-taùt chaúng thoaùi chuyeån. Tu-boà-ñeà thöa: Coù nhieàu ngöôøi caàu Phaät ñaïo maø ít ai ñaùp ñöôïc nhö vaäy, ñaùp nhö haøng Boà-taùt chaúng thoaùi chuyeån ôû hoïc ñòa, voâ hoïc ñòa. Chöa ñöôïc voâ sanh phaùp nhaãn goïi laø hoïc ñòa; ñöôïc voâ sanh phaùp nhaãn goïi laø voâ hoïc ñòa. Phaät daïy: Ít! Vì sao ít? Coù Boà-taùt theo Phaät ñöôïc thoï kyù, ñaõ ñöôïc Phaät thoï kyù roài neân ñaùp ñöôïc nhö vaäy. Vì sao? Vì thöïc töôùng caùc phaùp chæ coù Phaät bieát ñöôïc cuøng khaép, Phaät bieát ngöôøi aáy ñaùp ñuùng nhö Phaùp, neân huyeàn kyù cho. Haøng Boà-taùt aáy tuy ít maø thieän caên saùng suoát, coù theå roäng laøm lôïi ích chuùng sanh, khoâng ai phaù hoaïi ñöôïc.

----------o0o----------

*Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.*